صندوق های قرض الحسنه و ابزار مالی حمایتی
(تاکید بر ابزارهای مالی غیرانتفاعی: اوراق قرض الحسنه)

حسن ترکاشوند (نویسنده مسوول)[1]
دکتر رضا کیهانی حکمت[2]

چکیده
امروز جامعهٔ ما با شرایط اقتصادی ای دست و پنجه نرم می کند که از یکسو، افراد واجد شرایط بسیاری متقاضی دریافت وام قرض الحسنه هستند و از سوی دیگر، منابع کافی برای اعطای تسهیلات قرض الحسنه به این افراد وجود ندارد .اما با توجه به آنکه بانک قرض الحسنه با هدف گسترش معارف و مبانی شرع مبین اسلام و فرهنگ قرض الحسنه و تعمیق هرچه بیشتر این سنت حسنه در جامعه، به ویژه احیای مطلوب مبانی اقتصادی اسلامی در نظام بانکی کشور، تأسیس شده است، به نظر ضروری می رسد تلاش شود این بانک بر مشکل کمبود نقدینگی خود فائق آید. در این راستا، در این مقاله تلاش می شود به روش تحلیل منطقی نشان داده می شود که سازوکاری وجود دارد که مبتنی بر انتشار اوراق قرض الحسنه بوده و از طریق آنها کمبود سپرده بانک قرض الحسنه می تواند تا حدی برطرف گردد. قابل ذکر است که این مقاله حل مسئله بانک قرض الحسنه را در دستور کار خود داشته و لذا مبتنی بر رد یا تأیید فرضیه نمی باشد .در این راستا نشان داده می شود که چگونه بانک قرض الحسنه با نقش آفرینی در یکی یا بیشتر از اجزاء و ارکان اساسی اوراق قرضه الحسنه می تواند بر مشکل نقدینگی خود فائق آمده و اسباب توسعه قرض الحسنه را فراهم آورد.
کلید واژه:قرض الحسنه، اوراق قرض الحسنه، ابزار تامین مالی اسلامی، آثار اقتصادی

۱- دانشجوی دکترای مالی (DBA) Htsoha58@yahoo.com
۲- گروه اقتصاد، واحد قروه، دانشگاه آزاد اسلامی، قروه، ایران.keyhanihekmat@iaughorveh.ac.ir

مقدمه

برای جذب سپرده ها و نقدینگی در اقتصاد نیاز به انیزه و ابزار برای سپرده گذار است. در سیستم بانکداری ربوی بهره ابزاری برای کنترل و جذب سپرده گذار است. همچنین به هنگام نیاز به سرمایه گذاری در اقتصاد با کاهش نرخ بهره تسهیلات انگیزه و تقاضا برای وام و سرمایه گذاری افزایش می یابد، ولی در سیستم بانکداری بدون ربا فقدان اهرم کافی برای جذب سپرده ها به چشم می خورد. در بانکداری ربوی، نرخ بهره از پیش تعیین شده، صاحبان وجه را به ویژه در جوامعی که ربا ممنوع نیست، به سوی بانک می کشاند. اگر بانک به پول بیشتری نیاز داشته باشد، نرخ بهره ی سپرده های بانکی را افزایش می دهد و هر گاه احساس کند نیاز به پول کمتری دارد، نرخ بهره سپرده ها را کاهش می دهد. در جهت اعطای تسهیلات هرگاه بخواهد تقاضای مردم را افزایش دهد، نرخ بهره وام را کاهش می دهد و هرگاه بخواهد تقاضا را کاهش دهد، نرخ بهره وام را افزایش می دهد.

در بانکداری بدون ربا، بانک دو نوع وجوه مالی دریافت می کند که یکی قرض الحسنه و دیگری سپرده سرمایه گذاری است. در مورد پس انداز قرض الحسنه مهم ترین انگیزه معنوی باشد. وجود و قوت این انگیزه در جامعه به روحیه معنوی و نوع دوستی مردم باز می گردد. اگر این روحیه در مردم قوی باشد.، رقم پس انداز افزایش می یابد و اگر ضعیف باشد، این رقم کاهش می یابد. اهرم دیگر جذب پس انداز، جوایز بانکی است ولی این اهرم در بانکداری ربوی نیز وجود دارد. بنابراین بانکداری ربوی از یک اهرم مادی قوی در جذب پس انداز برخوردار است که در بانکداری بدون ربا وجود ندارد. البته اگر در جامعه در زمینه انگیزه های معنوی و مردم دوستی تبلیغ لازم انجام شود، به علاوه برای جبران کاهش ارزش پول در صورت وجود تورم، اقدام اساسی صورت گیرد یا جلوی کاهش ارزش پول گرفته شود تا حدود زیادی این نقص جبران می شود. این مقاله با بر شمردن مزایا و آثار اجتماعی و اقتصادی، به دنبال معرفی اوراق قرض الحسنه به عنوان ابزار مالی مناسب جهت برانگیختن مردم و جذب سپرده های بیشتر آنان از یک سو و جلب توجه سیاستگذاران اقتصادی جهت به کارگیری این ابزار از سوی دیگر می باشد.

۱-صندوق های قرضه الحسنه

این صندوق ها از عناصر بازار پول و سرمایه اند که اعتبارهای مصرفی را به صورت قرض الحسنه، در اختیار متقاضیان قرار می دهند . شکل سازمان یافته قرض الحسنه اولین بار در سال ۱۳٤۸ در یکی از مساجد تهران و با سرمایه اولیه چهارده هزار تومان که به عنوان تبرع جمع آوری شده بود به وجود آمد و با توجه به اهداف اسلامی و معنوی آن «صندوق ذخیره جاوید» نامیده شد(سازمان اقتصاد اسلامی ایران:۱۳٦٤).

صندوق های قرض الحسنه براساس طبقه بندی بین المللی رشته فعالیت های اقتصادی سازمان ملل متحد قرار گرفته و مؤسساتی هستند که بین قرض دهندگان و در گروه سایر واسطه گری مالی قرض کنندگان وجوه مالی رابطه پولی ایجاد می کنند. از سوی دیگر، صندوق های قرض الحسنه واحدهای مالی غیربانکی هستند که بدون مشارکت و دخالت دولت و با مشارکت مردم و مؤسسات خصوصی تشکیل شده و با تکنولوژی و رفتار مدیریتی متفاوت با سیستم بانکی به جمع آوری سپرده های مردم و مؤسسات و پرداخت وام ضروری و کوتاه مدت و با کارمزد و بهره کم به آنها اقدام می کنند. در سال های پس از پیروزی انقلاب اسلامی به دلیل تشویق مشارکت های مردمی و نیز به دلیل نارسایی های سیستم بانکی کشور برای پاسخگویی به نیازهای مالی مردم خارج از روال بوروکراتیک و با کارمزد و بهره کم از توسعه کمی و کیفی بسیاربرخوردار شده است.

صندوق قر ض الحسنه به جهت نیت خیرخواهانه مؤسسین و ماهیت عقد قرض الحسنه در زمره مؤسسات خیریه قلمداد شده است و می تواند معادل مؤسسات تأمین مالی خرد در دنیا در نظر گرفته شود.این مؤسسات از آنجایی که تنها براساس عقد قرض الحسنه فعالیت می کند می تواند بسیاری از چالش های عقد قرض الحسنه در نظام بانکی که در بالا به آن اشاره شده است را برطرف کند.

این مؤسسات که برخی رسمی و برخی دیگر غیررسمی هستند از حیث تنوع طیف گسترد های را در برمی گیرند که شامل صندو ق های خانوادگی، شغلی و صنفی، محلی و منطق های می باشند. با توجه به تجهیز منابع این مؤسسات مشخص می گردد که از ابتدا در مکان هایی که فعالیت های مالی و تجاری(بازارها) رونق داشته بوجود آمده و سپس به شکل های مختلفی شروع به رشد نمودند. برخی از این صندوق ها حالت تعاونی داشته و اعضاء به یکدیگر کمک می نمایند و بعضی دیگر به عنوان یک مؤسسه غیرانتفاعی عام عمل می کنند.

۲-ادبیات و پیشینیه تحقیق

در این زمینه قابل ذکر است که راجع به اوراق قرض الحسنه که موضوع بحث این مقاله است، مقالۀ (هادوی نیا، ۱۳۸۰)، با عنوان «اوراق قرض الحسنه»، راجع به سازوکار اجرایی است که امر قرض الحسنه دادن و قرض الحسنه گرفتن را تسهیل می کند. در واقع، این مقاله راجع به ارائۀ ابزار مالی انتفاعی که قرض الحسنه را در حوزه تجهیز یاری می نمایند، سخن نمی گوید .مقالۀ دیگر یعنی «اوراق قرض الحسنه، ابزار مالی جدید برای گسترش فرهنگ قرض الحسنه » (موسویان، ۱۳۸۹) به این بحث می پردازد که اوراق قرض الحسنه می تواند ابزار مناسبی برای تقویت نهاد قرض الحسنه و گسترش فرهنگ آن در جوامع اسلامی باشد و همچنین، این بحث را مطرح می کند که با استفاده از فقه امامیه و فرهنگ ایران اسلامی می توان برای تأمین مالی طرح های عام المنفعه اوراق قرض الحسنه طراحی کرد. همان طور که ملاحظه می شود، این مقاله نیز بیشتر بر سازوکارهای تسهیل کننده و بر جنبه های فرهنگی تکیه دارد و نه بر ابزارهای مالی مبتنی بر عقودی غیر از قرض الحسنه که می توانند امر مهم قرض الحسنه را از حیث تأمین وجوه حمایت کنند .اما مقالۀ حاضر تلاش دارد تا نشان دهد به کمک ابزارهای مالی اسلامی که در آن ها انتفاع موضوعیت دارد هم می توان در جهت حمایت از قرض الحسنه بهره برد .قابل ذکر است که در سایر کشورها نیز دو نوع اوراق قرض الحسنه بدون جایزه(مانند مالزی)و با قرعه کشی و جایزه(مانند مصر و سودان)مورد استفاده قرار می گیرند (موسویان، ۱۳۸۹) که از جهت کارکرد شبیه همان چیزی هستند که در دو مقاله پیش گفته مورد اشاره قرار گرفت؛ یعنی بر اساس قرارداد قرض بدون بهره منتشر می شوند و در واقع، عمل قرض دادن بدون اخذ بهره در اینجا سپرده گذاری به صورت قرض الحسنه در بانک نیست بلکه توسط اوراق قرض الحسنه صورت می پذیرد و این اوراق بیشتر جنبۀ تسهیل کنندگی دارند.

۳-ابزارهای نوین تامین مالی

۱-۳-اهداف استفاده از ابزارهای نوین تامین مالی

ابزارهای نوین تامین مالی عمدتاً، با سه هدف مورد بهره برداری قرار می گیرند:

تامین سرمایه: سازمان یا موسسه ای که برای اجرای طرح های اقتصادی خود نیاز به سرمایه دارد، می تواند با انتشار اوراق بهادار متناسب با ماهیت اقتصادی طرح، اقدام به جمع آوری سرمایه مورد نیاز نماید.

تامین نقدینگی: سازمان یا موسسه های که نیاز به نقدینگی دارد، از یک موسسه واسط که ناشر اوراق است، استفاده می کند. موسسه ناشر پس از جمع آوری وجوه، اقدام به خرید دارایی های موضوع قرارداد کرده و آنها را طی عقد فروش اقساطی یا جاره به شرط تملیک به مالک اولیه فروخته و یا اجاره می دهد.

تبدیل دارایی به اوراق بهادار: براین اساس بانک ها برخی تسهیلات اعطایی خود همچون عقود فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک و یا خرید دین را به شرکت واسط واگذار می کنند. شرکت واسط با انتشار اوراق بهادار اقدام به جمع آوری وجوه کرده و این قبیل داراییها را از بانی خریداری میکند که این امر موجب انتقال ریسک اعتباری از، مؤسسات دارنده دارایی به شرکت واسط می شود(فرجی، شهرزاد، رفیعی،پریسا،**۱۳۸۹**).

۲-۳-معرفی و طبقه بندی ابزارهای تامین مالی اسلامی

در بین انواع صکوک، تنها استفاده از صکوک اجاره، سلم و استصناع و تا اندازه ای صکوک مشارکت، مرابحه و مضاربه رایج است. این صکوک به جز عقود سلم، استصناع و مرابحه و در برخی موارد خاص، عقود مزارعه و مساقات که در آن دارندگان صکوک صاحب زمین نیستند، از لحاظ مبادله در بازار ثانویه مورد قبول موازین شریعت اند.(گلستانی، مهدی: **۱۳۸۹**ص٤٣)

ابزارهای مالی اسلامی به سه گروه عمده تقسیم می شوند که عبارتند از:

- ابزارهای مالی غیر انتفاعی که براساس قراردادهای وقف و قرض الحسنه طراحی شده اند. (اوراق قرض الحسنه).
- ابزارهای مالی انتفاعی با نرخ های سود معین که براساس عقود مبادله ای طراحی شده اند. (اوراق مرابحه، منفعت، اجاره، استصناع).
- ابزارهای مالی انتفاعی با نرخه ای سود انتظاری که براساس عقود مشارکتی طراحی ، شده اند. (اوراق مشارکت، مضاربه، مزارعه و مساقات)(موسویان، سیدعباس**۱۳۸۶** : ص ٣٤٥-٣٤٦).

در مقاله حاضر از میان ابزارهای مالی اسلامی جدید، اوراق قرض الحسنه به عنوان ابزار غیر انتفاعی و اوراق مرابحه، اجاره و استصناع، به عنوان ابزارهای انتفاعی با بازدهی معین و چگونگی کاربرد آنها در سیستم بانکی بر اساس مدل عملیاتی مورد تایید کمیته فقهی سازمان بورس و اوراق بهادار تشریح می شوند (کمیته تخصصی فقهی سازمان بورس و اوراق بهادار، صورتجلسه بررسی انتشار اوراق رهنی و اوراق استصناع، **۱۳۸۶** و**۱۳۸۷**).

لازم به توضیح است واژه صک (جمع آن صکوک) معرب چک در زبان پارسی است که بعدها واژه چک از زبان فارسی به زبان های فرانسه و انگلیسی انتقال یافته و هم اکنون به صورت بین المللی کاربرد دارد. بنابراین شایسته است به منظور پاسداشت این موضوع از واژه صکوک در زبان فارسی استفاده نشود .در این راستا در قوانین مربوط به بازار سرمایه واژه "اوراق "به عنوان جایگزین "صکوک "معرفی شده است که در ادامه واژه" اوراق "را به جای" صکوک "بکار می بریم.

٤-اوراق قرض الحسنه

اوراق قرض الحسنه، اوراق بهاداری است که بر اساس قرارداد قرض بدون بهره منتشر می شود و به موجب آن، ناشر اوراق به میزان ارزش اسمی آنها به دارندگان اوراق بدهکار است و باید در سررسید به آنان بپردازد. این اوراق که با مجوز بانک مرکزی چاپ و منتشر می شوند دارای مبلغ و مدت معین هستند و در صورتی که موضوع (ازدواج، مسکن و...) روی آن درج شود، در برانگیختن انگیزه جهت اختصاص وجوه مؤثرتر است.

در اوراق مزبور تعیین می شود که وجوه اختصاص یافته در مدت تعیین شده به قرض دهنده بازپرداخت می شود. بازپرداخت این وجوه از طریق ناشر میسر می شود. این اوراق، بی نام است و دارنده آن، مالک آن شمرده می شود. همچنین این اوراق قابلیت فروش قبل از سررسید را نزد مرجع فروشنده دارد.

۱-٤-ارکان انتشار اوراق

۱- بانی (دولت، بانک یا مؤسسه خیریه) طرح عام‌المنفعه را شناسایی می کند و با تأسیس مؤسسه واسط (ناشر) طرح را پیش می برد.
۲- مؤسسه واسط (ناشر) ریز برنامه عملیاتی طرح عام‌المنفعه را در قالب امیدنامه تعریف می کند.
۳- مؤسسه رتبه بندی اعتبار، با بررسی امیدنامه، اعتبار ناشر و طرح عام‌المنفعه را برآورد می کند و براساس آن میزان ریسک اوراق قرض‌الحسنه را تعیین می کند.
٤-مؤسسه امین، موافقت خود مبنی بر نظارت و کنترل ناشر در بکارگیری وجوه مطابق امیدنامه طرح عام‌المنفعه و دفاع از حقوق دارندگان اوراق را اعلام می دارد.
5و ٦-ناشر، بعد از کسب مجوزهای لازم از بانک مرکزی و سازمان بورس و اوراق بهادار، اقدام به انتشار اوراق قرض‌الحسنه کرده آنها را از طریق بانک یا شرکت تأمین سرمایه به مردم (قرض دهندگان) واگذار می کند.
7و ۸- ناشر از طریق بانک یا شرکت تأمین سرمایه وجوه مردم (قرض دهندگان) را جمع آوری می کند.
۹- ناشر وجوه جمع آوری شده را زیر نظر مؤسسه امین در طرح عام‌المنفعه سرمایه گذاری می کند.
۱۰-ناشر درآمدهای طرح عام‌المنفعه را جمع آوری می کند(فرجی و واشقانی فراهانی :۱۳۹۰).

۲-٤-انواع اوراق قرض الحسنه

انواع این اوراق بهادر به ۲ دسته تقسیم می شوند:

- اوراق قرض الحسنه ای که بدون جایزه می باشد، ناشر این نوع اوراق تنها مؤظف است تا اصل مبلغ را به فرد سهام دار، صاحب اوراق برگرداند و افراد خریدار تنها به علت ثوابی که در آخرت به آنان تعلق می گیرد، اقدام به انجام این کار می نمایند. اگر بخواهیم نمونه ای را بیان کنیم باید به دولت کشور مالزی اشاره کنیم که طبق قوانین مصوب شده در مجلس توانسته اند تا به انتشار اوراق قرض الحسنه بپردازند و بتوانند وجه های به دست آورده را در تأمین انواع پروژه های خیر به کار ببرند و در موعد ذکر شده اصل بدهی را تسویه کنند.
- اوراق قرض الحسنه ای که شامل جایزه می شوند، ناشر در این میان مؤظف است تا علاوه بر تحویل وام به گیرندگان، جوایزی را هم به صورت نقدی یا غیر نقدی ما بین دارندگان این اوراق البته به صورت قرعه کشی اهدا کند و نمونه آشکار آن در کشور هایی همچون مصر و سودان در حال انجام می باشد. وزارت پست این دو کشور برای تأمین امور مالی به منتشر نمودن اوراق حسنه پرداخته اند و هر زمانی که صاحبان اوراق تمایل داشته باشند می توانند به ناشر مراجعه و سرمایه شان را دریافت نمایند. به همین جهت به منظور افزایش انگیزه بین اشخاص اوراق دار برنامه ای را ترتیب داده و بین آنان قرعه کشی صورت می گیرد و کادو هایی به آن ها تعلق می گیرد تا بتوانند به هم نوعان و قشر ضعیف کمکی نمایند.

۳-٤-قلمرو اوراق قرض الحسنه

اوراق قرض‌الحسنه حداقل در سه زمینه با عملکردی موفق و کارآمد همراه است:

۱- تامین مالی طرح‌های عام‌المنفعه: دولت‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات خیریه می‌توانند بخشی از طرح‌های عام‌المنفعه را از طریق انتشار اوراق قرض‌الحسنه تامین مالی کرده و سپس به تدریج از محل بودجه سالانه یا درآمد همان طرح‌ها یا انتشار اوراق قرض‌الحسنه جدید اوراق سررسید شده را تسویه کنند.

۲- تامین سرمایه اشتغال اقشار کم‌درآمد: افراد زیادی در جوامع اسلامی هستند که اگر سرمایه اندکی به‌صورت قرض بدون بهره در اختیارشان قرار داده شود، می‌توانند وارد فعالیت اقتصادی شده و به‌تدریج اقساط بدهی‌شان را بپردازند .دولت‌ها، بانک‌های توسعه و مؤسسات خیریه می‌توانند با انتشار اوراق قرض‌الحسنه و جذب منابع پولی افراد خیّر، چنین فرصتی را فراهم کنند.

۳- اعطای قرض‌الحسنه جهت نیازهای ضروری: افراد زیادی به دلایل متفاوت نیازهای موردی و مقطعی پیدا می‌کنند؛ به‌طوری‌که اگر مبلغ معیّنی به‌صورت قرض بدون بهره در اختیار آنان گذاشته شود، می‌توانند حوایج خویش را برآورده کنند . سپس از محل درآمد خود، به‌تدریج بدهی خود را بپردازند، دولت‌ها، بانک‌های توسعه و مؤسسات خیریه می‌توانند با انتشار اوراق قرض‌الحسنه و جمع‌آوری وجوه نیکوکاران چنین بستری را مهیا کنند.

٤-٤- آثار اقتصادی اوراق قرض‌الحسنه

اوراق قرض‌الحسنه افزون بر بعد فقهی، از جهت معیارهای اقتصادی خرد و کلان قابل مطالعه هستند.

الف) معیارهای اقتصاد خرد

یک. اوراق قرض‌الحسنه به ویژه نوع بدون جایزه آن، براساس قرارداد قرض بدون بهره طراحی می شوند در نتیجه از نوع ابزارهای مالی غیر انتفاعی خواهند بود، بنابراین می توانند با اهداف و سلیقه‌های گروهی از افراد خیر همسو بوده و بازار داشته باشند. به این بیان که بانک ها، دولت و مؤسسه‌های خیریه می توانند با شناسائی ظرفیت‌های خیرخواهانه مردم از یک سو و شناسائی طرح‌های عام‌المنفعه مردم پسند از سوی دیگر، زمینه استفاده از منابع مازاد مردم در اهداف خیرخواهانه را فراهم نمایند.

دو. این اوراق اگر در حد کشش بازار منتشر شوند، یعنی متناسب با سهم معاملات خیرخواهانه از اقتصاد باشند، قدرت نقد شوندگی لازم را خواهند داشت و هرچه به سررسید نزدیک تر شوند درجه نقدینگی آنها بیشتر می شود.

ب) معیارهای اقتصاد کلان

یک. اوراق قرض‌الحسنه می توانند ابزار مناسبی برای جذب نقدینگی مازاد مردم خیر و هدایت آنها به سمت احداث طرح‌ها و پروژه‌های عام‌المنفعه یا تأمین سرمایه لازم جهت اشتغال اقشار آسیب پذیر جامعه باشند، بنابر این اوراق قرض‌الحسنه می توانند ابزاری مناسب برای رشد و توسعه اقتصادی محسوب شوند.

دو. اوراق قرض‌الحسنه به جهت بدون بهره بودن آنها و کاربردشان در طرح‌های عام‌المنفعه، تأمین سرمایه اشتغال اقشار آسیب پذیر و تأمین مالی نیازهای ضروری آنان، تأثیر قابل توجهی روی عدالت توزیعی جامعه می گذارد و هرچه سهم این اوراق بیشتر شود انتظار می رود فاصله طبقاتی در جامعه کمتر شود.

سه. اوراق قرض‌الحسنه می توانند در مواقع نیاز ابزاری برای تأمین مالی دولت در اجرای طرح‌های عام‌المنفعه به کار روند.

بنابراین می توانند به عنوان ابزاری برای سیاست مالی محسوب شوند، البته به جهت غیر انتفاعی بودن آنها قلمرو محدودی خواهند داشت.

چهار. به جهت غیر انتفاعی بودن اوراق قرض‌الحسنه و خرید و فروش آنها براساس قیمت‌های اسمی، زمینه برای ورود و خروج بانک مرکزی به بازار ثانوی این اوراق جهت انجام سیاست پولی وجود ندارد.

در مجموع می توان گفت اوراق قرض‌الحسنه در حد گرایش‌های خیرخواهانه افراد جامعه می تواند ابزار مناسبی برای فعال کردن بازار اوراق بهادار محسوب شود و هرچه گرایش‌های خیرخواهانه مردم افزایش پیدا کند انتظار می رود زمینه برای انتشار اوراق قرض‌الحسنه افزایش پیدا کند.

جمع بندی و نتیجه گیری

سرمایه و نحوه تامین آن یکی از مباحث بنیادین در اقتصاد هر کشور محسوب می شود و یکی از راه های تامین مالی تبدیل به اوراق بهادار کردن دارایی هاست. در نظام بانکداری اسلامی به دلایل شرعی و قانونی استفاده از اوراق قرضه ممنوع می باشد، لذا بایستی جایگزین هایی برای آن یافت. در این زمینه مطالعاتی انجام شده، که این مطالعات نهایتا منجر به ابداع ابزارهایی نظیر اوراق قرض الحسنه، اوراق وقف و ....شده است.

اوراق قرضه الحسنه هم از جمله ابزارهای جدید بانکداری اسلامی است که با توجه به اثرات اقتصادی و مزایای که برای آن قابل طرح است، می تواند در آینده توجهات بسیاری را معطوف به خود نماید. در عین حال، با توجه به شرایط اقتصادی موجود در کشور که منابع مالی کافی برای تکافوی متقاضیان تسهیلات قرض الحسنه وجود ندارد و از سوی دیگر گسترش و تعمیق فرهنگ قرض الحسنه در کشور و این که احیای آن امری مهم برای نظام بانکداری اسلامی محسوب می شود؛ لذا بایستی جهت رفع مشکل کمبود نقدینگی چاره ای اندیشید. به نظر می رسد روند قبلی بانک های قرض الحسنه هم در تجهیز و تخصیص منابع، روندی معیوب باشد. ابداع ابزارهای نوین تامین مالی اسلامی(اوراق قرض الحسنه) که بتواند حرکت نظام بانکداری کشور را بیش از پیش به سمت تحقق نظام بانکداری آرمانی که همان بانکداری بدون رباست، پیش ببرد، یکی از راهکارهای اساسی به شمار می رود. ابزارهای جدید و متنوع می تواند سلایق مختلف را پوشش داده و امکان تجهیز بیش تر منابع را از طریق مشارکت آحاد جامعه اسلامی در امر نیک قرض الحسنه مهیا نمود.

اثرات مثبت قرض الحسنه بر متغیرهای مهم اقتصادی که این اثرات قابل تعمیم برای اوراق قرض الحسنه نیز می باشد، بسیار حایز اهمیت است. از جمله اینکه گروهی از اغنیا بخشی از درآمدشان را به امر قرض الحسنه اختصاص می دهند.، لذا با کاهش عمودی فاصله طبقاتی موجبات انتقال درآمد به طبقه کم درآمد فراهم خواهد شد.

منابع

۱. سازمان اقتصاد اسلامی ایران(۱۳٦٤). صندوق های قرض الحسنه در ایران، تهران.

۲.موسویان، سید عباس (۱۳۸٦). بازار سرمایه اسلامی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

۳. موسویان، سید عباس (۱۳۸۹). اوراق قرض الحسنه؛ ابزار مالی جدید برای گسترش فرهنگ قرض الحسنه، مجموعه مقالات گفتارهایی دربارهٔ اوراق بهادار اسلامی (صکوک)، ویراستاری توسط مجتبی کاوند، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع)

٤.فرجی، شهرزاد و سمانه واشقانی فراهانی(۱۳۹۰). ابزارهای نوین تامین مالی کاربرد اوراق قرض الحسنه، مرابحه، اجاره و استصناع در سیستم بانکی، اداره تحقیقات و کنترل ریسک بانک سپه

۵. فرجی، شهرزاد، رفیعی، پریسا (۱۳۸۹). بررسی فرآیند انتشار اوراق رهنی و چگونگی بکارگیری آن، راهکاری نوین به منظور تامین نقدینگی بانکها . بیست و یکمین همایش بانکداری اسلامی، تهران :موسسه عالی آموزش بانکداری ایران.

٦. گلستانی، مهدی(۱۳۸۹). اوراق (صکوک) اجاره ابزاری نوین برای تامین مالی شرکتهای لیزینگ ، مجله اقتصادی -ماهنامه بررسی مسایل و سیاستهای اقتصادی، شماره های 9 و1

۷. هادوی نیا، علی اصغر(۱۳۸۰).اوراق قرض الحسنه، اقتصاد اسلامی، شماره٤